

בבית המשפט העליון

רע"א 6648/20 - א'

לפני: כבוד הרשם רון גולדשטיין

המבקש: עמוס גבעון

נגד

המשיבים: 1. עמוס ון-אמדן
2. שלומית הראל-שוורץ

**בקשת המשיבים לסילוק ההליך על הסף;
תשובת המבקש מיום 18.10.2020; תגובת
המשיבים מיום 26.10.2020**

החלטה

1. באילו מקרים יש להחיל את "חריג הידיעה" תחת "כלל ההמצאה", בנסיבות של צפייה יזומה בהחלטה שיפוטית באמצעות מערכת "נט המשפט", ועל מי מוטל נטל השכנוע בהקשר זה? זו השאלה המרכזית המתעוררת במקרה דנן במסגרת בקשת המשיבים לסילוק ההליך שבכותרת על הסף בטענה לאיחור בהגשתו.

רקע

2. בקשת רשות הערעור שבכותרת מופנית כנגד פסק-דינו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כבוד השופטת א' כהן) ברע"א 51207-06-20 (להלן: פסק-הדין). לאחר הגשת בקשת רשות הערעור עתרו המשיבים לסילוק ההליך על הסף וזאת, בין היתר, בטענה כי הוגש באיחור (להלן: בקשת הסילוק). ברקע הדברים חשוב להדגיש כי פסק-הדין ניתן ביום 27.7.2020 ובקשת רשות הערעור הוגשה ביום 22.9.2020. המבקש טוען כי פסק-הדין התקבל במשרדו למחרת יום הינתנו (כלומר ביום 28.7.2020). לפיכך טוען המבקש כי בקשת רשות הערעור הוגשה במועד, בחלוף שלושים ימים בדיוק ממועד קבלת פסק-הדין (בניכוי ימי הפגרה). המשיבים טוענים, מן העבר השני, כי המבקש או מי ממשרדו צפו בפסק-הדין באמצעות מערכת "נט המשפט" עוד ביום שבו ניתן (27.7.2020, בשעה 14:40) ועל כן לשיטתם יש למנות את מניין הימים להגשת ההליך

ממועד צפייה יזומה זו. מכאן טענתם כי בקשת רשות הערעור הוגשה באיחור (של יום אחד) אשר מצדיק את סילוק ההליך על הסף.

במוקד ההכרעה בבקשת הסילוק עומדת אפוא השאלה הדיונית הבאה: האם מירוץ הזמנים להגשת בקשת רשות הערעור החל במועד בו מתועדת צפייה יזומה בפסק-הדין באמצעות מערכת "נט המשפט", או שמא החל מירוץ זמנים זה יממה אחת לאחר מכן, במועד שבו התקבל פסק-הדין במשרדו של המבקש. במילים אחרות, השאלה היא האם יש להחיל במקרה זה את "כלל ההמצאה" או שמא את "חריג הידיעה". על מנת להשיב לשאלה זו יש לבחון בנסיבות העניין שתי שאלות משנה מרכזיות: ראשית, מתי בדיוק הומצא פסק-הדין למבקש כדין? שנית, האם יש להחיל בענייננו את חריג הידיעה בשים לב לכך שמתועדת צפייה בפסק-הדין באתר "נט המשפט", בטרם מועד ההמצאה.

אדון בשאלות אלה כסדרן.

מועד המצאתו כדין של פסק-הדין

3. כפי שצוין, פסק-הדין ניתן ביום 27.7.2020. המשיבים טוענים כי הוא הומצא למבקש כדין ביום הינתנו. המבקש מצידו טוען כי קיבל את פסק-הדין רק למחרת היום. לאחר בחינת טענות הצדדים אינני סבור כי פסק-הדין הומצא כדין למבקש ביום הינתנו. ראשית, בדיקה במערכת "נט המשפט" מעלה כי פסק-הדין מעולם לא הומצא לצדדים ביוזמת בית המשפט בהתאם לאחת מדרכי ההמצאה המעוגנות בדיון. זאת ועוד, בחינת החומר המונח לפניי מלמדת כי אף לא ניתן לקבוע שפסק-הדין הומצא למבקש כדין על ידי המשיבים. המשיבים טענו בבקשת הסילוק לעניין זה כי המציאו בעצמם את פסק-הדין למבקש, ביום שבו ניתן, באמצעות הודעת דואר אלקטרוני. ברם, אין בידי לקבוע כי תדפיס הודעת הדואר האלקטרוני שצורף לבקשת הסילוק אכן מלמד על המצאה כדין. לא נעלם מעיניי כי להודעת הדואר האלקטרוני צירפו המשיבים העתק של פסק-הדין. ברם, בגוף הודעת הדואר האלקטרוני כלל לא אוזכר עצם מתן פסק-הדין ואף לא הובהר במפורש כי הוא מצורף להודעה. כל שצוין בגוף ההודעה האמורה הוא כי מצורפת אליה "הודעה" שהוגשה לבית משפט השלום בצירוף "נספח ואסמכתה", מבלי שהובהר מפורשות כי הנספח האמור הינו פסק-דינו של בית המשפט המחוזי.

4. סבורני כי תנאי בסיסי לביצוע המצאה בדואר אלקטרוני מצד בעל-דין אחד למשנהו, הוא כי בגוף הודעת הדואר האלקטרוני עצמה ייאמר בלשון מפורשת וברורה כי להודעה מצורף המסמך שאותו מבקש בעל-הדין להמציא. מיותר לציין כי אין מדובר

ככלל בדרישה מכבידה על בעל הדין הממציא. יוער כי השאלה האם מסירת החלטה שיפוטית בדרך של צירופה כנספח לכתב טענות שהומצא לצד שכנגד במסגרת הליך אחר בין הצדדים, מהווה המצאה כדין – היא בעלת פנים לכאן ולכאן, ועמדה על כך גם כב' הרשמת (כתוארה דאז) ד' כהן-לקח בציינה כי:

"בנסיבות העניין מתעוררת שאלה האם מסירת פסק-דין בדרך של צירופו כנספח לכתב-בית-דין שהומצא בדואר רשום לצד שכנגד במסגרת הליך אחר תלוי ועומד בין הצדדים, עולה בגדר המצאה כדין של אותו פסק-דין. מחד גיטא, ניתן לטעון כי פסק-דין שניתן בעניינו של בעל-דין, צריך להיות מומצא לידי ככתב-בית-דין העומד לעצמו, כך שבעל-הדין ישית ליבו אל פסק-הדין, ולא יפספס את מסירתו לידי כנספח אחד-מיני-רבים במסגרת כתב טענות שהומצא בהליך אחר בין הצדדים. מאידך גיטא, בנסיבות המקרה דנן, פסק-הדין הנדון עמד במרכזו של כתב-הטענות הנזכר, אליו צורף פסק-הדין כנספח, ואשר הומצא למשרד בא-כוחם הקודם של המבקשים באמצעות דואר רשום. בנסיבות כאמור, יטען הטוען כי מדובר בהמצאה כדין של פסק-הדין" (בש"א 5034/12 ציון נ' בנק אוצר החייל, פסקה 5 (31.7.2012)).

כשלעצמי, מקובלת עליי לעניין זה עמדתו של כב' הרשם (כתוארו דאז) ג' לובינסקי-זיו שלפיה, "כאשר ההחלטה נמסרת כנספח לכתב טענות בהליך אחר, אין כל ודאות שבעל הדין המקבל אותה (או בא כוחו) יעיין בה וישים לב אליה. ייתכנו כמובן נסיבות שבהן ניתן יהיה להניח בסבירות גבוהה שבעל הדין נתן דעתו להחלטה, ואולם ייתכנו גם נסיבות אחרות שבהן הדברים יהיו פחות ברורים (למשל, כאשר מצורפים לכתב הטענות נספחים רבים). זוהי בדיוק העמימות אותה נועדו כללי ההמצאה למנוע, באמצעות קביעת פרוצדורות ברורות למסירת החלטות וכתבי טענות לצד שכנגד" (ע"א 8886/16 הולצמן נ' פש, פסקה 3 (6.5.2018)). אכן, צירוף החלטה שיפוטית כנספח לכתב טענות שהוגש בהליך אחר, אינו מהווה המצאה כדין של ההחלטה השיפוטית עצמה, אלא במקרים יוצאי דופן – שהמקרה דנן אינו נמנה עמם – שבהם הוכח כי התנהלותו של הנמען נגועה בחוסר תום לב.

די באמור לעיל כדי להוביל אל המסקנה כי פסק-הדין לא הומצא למבקש על ידי המשיבים באמצעות הודעת הדואר האלקטרוני. מסקנה זו מייתרת אפוא את הצורך להידרש למחלוקת בין הצדדים בשאלה האם המשיבים עמדו בתנאים הנוספים להמצאה בדואר אלקטרוני הנקובים בתקנה 497g לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סדר הדין).

5. משלא הוכח, כאמור, כי בוצעה המצאה כדין של פסק-הדין למבקש על ידי בית המשפט או על ידי המשיבים ביום מתן פסק-הדין (27.7.2020), יש לצאת מנקודת הנחה כי פסק-הדין הומצא למבקש למחרת היום (28.7.2020). זאת, נוכח טענת המבקש עצמו כי פסק-הדין התקבל אצלו ביום 28.7.2020. אכן, המבקש לא הסביר כיצד "התקבל" פסק-הדין, ואולם אף שהדבר מעורר תמיהות אין בכך כדי להשליך על המסקנה כי לא הוכח שפסק-הדין הומצא למבקש כדין ביום מתן פסק-הדין (27.7.2020). הנה כי כן, נקודת המוצא להמשך דיוננו הינה כי פסק-הדין הומצא למבקש לכל המוקדם ביום 28.7.2020, יממה אחת לאחר מתן פסק-הדין. ואולם, עדיין נשאלת השאלה האם יש להחיל את "חריג הידיעה" ולקבוע כי מניין הימים להגשת ההליך הערעורי החל במועד הצפייה היזומה בפסק-הדין. זאת, בשים לב לתיעוד במערכת "נט המשפט" שלפיו המבקש או מי ממשרדו צפו בפסק-הדין ביום הינתנו (27.7.2020).

לשאלה זו אידרש עתה.

כלל ההמצאה וחריג הידיעה

6. בהתאם לסדרי הדין האזרחי בישראל, מניין הימים להגשת הליך ערעורי על החלטה שיפוטית מתחיל ממועד המצאתה לידי בעל הדין המערער (חמי בן-נון וטל חבקין הערעור האזרחי 159 (מהדורה שלישית, 2012)). זהו למעשה, בתמצית, "כלל ההמצאה" הנהוג עמנו מקדמת דנא אשר עוגן עוד בתקנה 321 לתקנות הפרוצדורה האזרחית, 1938, ומצא את ביטויו המפורש בימינו אנו בתקנה 137(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, הצפויות להיכנס לתוקף בקרוב (להלן: תקנות סדר הדין החדשות), הקובעת כי "המועד להגשת ערעור על החלטה הוא שישים ימים מיום שהומצאה" ([ההדגשה שלי – ר' ג']; כן ראו תקנה 158(ב) לתקנות סדר הדין החדשות הקובעת כי "הנמען ייחשב כמי שיודע את תוכנו של מסמך אם הומצא לו לפי תקנות אלה").

כלל ההמצאה הינו פורמלי באופיו. משמעותו היא כי מירוץ הזמנים להגשת הליך ערעורי על החלטה שיפוטית יחל רק לאחר שמולאו התנאים הדווקניים המעוגנים בתקנות סדר הדין באשר לאופנים שבהם ניתן להמציא כתבי דיין. במילים אחרות, "יריית הפתיחה" למניין הימים לצורך הגשת הליך ערעורי היא קיומה של המצאה כדין (רע"א 8467/06 אבו עוקסה נ' בית הברזל טנוס בע"מ, פסקה 8 (8.7.2010) (להלן: עניין אבו עוקסה)). מקובל לומר כי בבסיס כלל זה עומדות שתי תכליות מרכזיות: ראשית, להבטיח כי כל שלב וכל פעולה בהליך השיפוטי יהיה בידיעתם של הצדדים לו

על מנת לשמור על זכויותיהם הדיוניות. שנית, שמירה על פעילות תקינה של מערכת השיפוט באמצעות קביעת מסגרת דיונית ודאית ומניעת התדיינויות משפטיות מיותרות באשר למועד הידיעה (ראו, רע"א 1415/04 טרביאן נ' טרביאן, פ"ד נט(2) 440, 444 (2004); יששכר רוזן-צבי ההליך האזרחי 249 (2015) (להלן: רוזן-צבי)).

7. נקודת המוצא בדין הישראלי היא אפוא כלל ההמצאה ועל רקע זה עמדה בעבר הפסיקה על כך שיש לקיים את דרישת ההמצאה כדין ללא סייג, גם כאשר לא היה צל של ספק כי בעל הדין שבו מדובר ידע בפועל על פרטיה של הפעולה הדיונית מושא ההמצאה. למעשה, כבר בשנת 1950 קבע בית משפט זה, בהקשר סדרי הדין בפלילים, כי כל עוד פסק-הדין לא נמסר לבעל-הדין לא יחל המועד להגשת ערעור עליו וזאת אפילו אם אותו בעל דין ידע על מתן פסק-הדין (ע"פ 82/50 קיפניס נ' היועץ המשפטי, פ"ד ה 153 (1951) (להלן: עניין קיפניס)). פסיקתו של בית משפט זה בעניין מעמדו של כלל ההמצאה נותרה עקבית בעשרות השנים שלאחר מכן ויושמה כמובן גם לגבי סדרי הדין האזרחיים, ופעם אחר פעם נקבע כי יש להחיל את כלל ההמצאה כדין ככתבו וכלשונו ומבלי לדקדק בשאלה אם בעל הדין ידע על פסק-הדין בטרם מועד ההמצאה הפורמלי (ראו, מבין רבים, ע"א 127/60 "שרונה" מושב עובדים בע"מ נ' שיינברג, פ"ד יד 2187, 2189 (1960); ע"א 244/73 פיורקו נ' עמירב, פ"ד כז(2) 832, 835-836 (1973), עניין אבו עוקסה, פסקה 16; כן ראו יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 230 (מהדורה שביעית, 1995) (להלן: זוסמן)).

8. ברם, במשך השנים חלו התפתחויות פסיקתיות אשר הובילו להגמשתו של הכלל, וכוונתי היא כמובן לפיתוחו של כלל "הידיעה" כחריג לכלל ה"המצאה" המעוגן בדין. פיתוחו של כלל זה בא בעיקר כמענה למקרים שבהם בעלי דין "ניצלו לרעה" את כלל ההמצאה, והמתינו פרק זמן ממושך בהגשת ערעורם, אף שפסק-הדין הובא לידיעתם זמן רב לפני כן, תוך הישענות על העובדה שחל פגם מסוים בהליך המצאתו (ראו הסקירה המקיפה המובאת בהקשר זה במאמרם של עידו באום ואסף טבקה "המצאת כתב הטענות הראשון: עליית ההמצאה, ירידת הידיעה ומעמד הבכורה של עורך הדין בתקנות סדר הדין האזרחי החדשות" משפטים על אתר יג 161-162 (התש"ף) (להלן: באום וטבקה)). בשורה של החלטות עקרוניות אשר עסקו בעיקרן בהמצאת מסמכים משפטיים ופסקי דין, נקבע כי כלל ההמצאה עשוי במצבים חריגים לסגת מפני "חריג הידיעה". בתי המשפט החלו אפוא להכיר במצבים שבהם ידיעה של בעל דין על תוכנו של כתב בי הדין, שלא על דרך של המצאה, עשויה להיות שקולה להמצאה (ראו רוזן-צבי, בעמ' 249). זאת, למשל, במקרים בהם פעל הנמען בחוסר תום לב ובניגוד לחובת ההגינות הדיונית המצופה ממנו; כאשר לא הייתה מחלוקת בנוגע לידיעתו של בעל הדין את פרטי המסמך

ותכניו; ובמצבים בהם היה באפשרותו של בעל הדין לדעת את הפרטים הנוגעים לפעולה הדיונית שבוצעה נגדו אך הלה בחר לפעול באי-סבירות כדי לא לברר את הפרטים (ראו, באום וטבקה, בעמ' 161-162 והאסמכתאות שם). לצד האמור הודגש בפסיקה כי "כלל הידיעה" ייושם רק במקרים יוצאי דופן והוא נותר בגדר החריג לכלל ההמצאה (ראו, רע"א 11286/05 זמיר נ' בנק לאומי למשכנתאות בע"מ, פסקאות 10-12 (8.7.2007); עניין אבו עוקסה, פסקאות 28-30; רע"א 6003/13 ברקת אדרי בנין והשקעות בע"מ נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ, פסקה 12 (31.12.2013); בע"מ 2699/17 פלוני נ' פלונית, פסקה 3 (26.6.2017) והאסמכתאות שם).

9. התפתחות מסוימת וחשובה בנוגע לאפשרות החלתו של "חריג הידיעה" נרשמה בשנים האחרונות עם הטמעתה של מערכת "נט המשפט" בבתי המשפט בישראל. מערכת "נט המשפט" מאפשרת לציבור להגיש כתבי טענות לתיקים המתנהלים במערכת ממוחשבת דיגיטלית, וכן היא מאפשרת למזכירות בית המשפט להמציא לצדדים באופן ממוכן החלטות שיפוטיות, הודעות מזכירות, זימונים ועוד. זאת, בין היתר, בדרך של המצאה בדואר אלקטרוני (שמשמעותה היא משלוח של החלטה השיפוטית כצרופה להודעת הדואר האלקטרונית) או במנגנון "הודעה באתר" (שמשמעותו היא משלוח הודעה לדואר האלקטרוני של הנמען הכוללת קישור להחלטה השיפוטית הזמינה לצפייה במערכת "נט המשפט"). עוד חשוב לציין כי במערכת "נט המשפט" נשמר תיעוד דיגיטלי המלמד מתי ובאיזה אופן בוצעו המצאות באמצעות המערכת, וכן תיעוד המלמד מתי צפו בעלי הדין מיוזמתם בכתבי בי-דין ובהחלטות שיפוטיות הזמינים בתיק הדיגיטלי. צפייה מסוג זה זכתה בפסיקה לכינוי "צפייה יזומה", שכן תיעוד הצפייה השמור במערכת עשוי ללמד כי בעל דין מסוים צפה מיוזמתו בהחלטה שיפוטית שניתנה בעניינו, אף אם זו טרם הומצאה לו.

10. עם הטמעת מערכת "נט המשפט" התעוררה אפוא דילמה בפסיקה ביחס לאותם מקרים שבהם מזכירות בית המשפט לא המציאה לצדדים החלטה מסוימת שניתנה בעניינם או ביצעה המצאה בחלוף זמן מה מעת פסק-הדין ולא ביום הינתנו, אך התיעוד שנשמר במערכת לימד כי בעלי הדין או מי מטעמם צפו באותה החלטה מיוזמתם במועד מוקדם יותר. מחד גיסא, אין ספק כי בהתאם להוראות הדין הקיים, צפייה ביוזמת בעל הדין או מי מטעמו בהחלטה שיפוטית במערכת "נט המשפט" אינה מהווה המצאה כדין (ראו למשל, ע"א 3693/15 לנגוצקי נ' רציו חיפושי נפט (1992) שותפות מוגבלת, פסקה 2 (א) (5.11.2015); בש"א 7703/15 פלונית נ' פלוני, פסקה 2 (15.1.2016)). אכן, דומה כי גם בעידן "נט המשפט" - "כלל ההמצאה כדין הוא, אפוא, הכלל הנוהג והמחייב, ועל פיו חייב בעל דין לכלכל את התנהלותו הדיונית" (בש"א 1788/06 קלינגר

נ' זקס, פסקה 6 (13.11.2007) (להלן: עניין זקס)). מאידך גיסא, דומה כי בעידן "נט המשפט" וההתקדמות הטכנולוגית, המגמה המסתמנת בפסיקה היא של הרחבת קשת המקרים שבהם יועדף מועד הידיעה (כפי שמתועד במערכת כ"צפייה יזומה") על פני מועד ההמצאה. ברוח זו נפסק בשנים האחרונות כי כאשר הוכחו נסיבות המלמדות על חוסר תום לב דיוני או במקרים שבהם חלף לו פרק זמן משמעותי ממועד הידיעה בפועל ועד למועד הגשת ההליך הערעורי, יהא זה ראוי להעדיף את מועד הצפייה היזומה על פני מועד ההמצאה הפורמלי (ראו, ע"א 4637/16 הפטריארכיה היוונית אורתודוקסית נ' יעקוב, פסקה 3 (15.10.2017); רע"א 7315/17 *Ergas* נ' נתנאל, פסקה 10 (20.2.2018); ע"א 2985/19 א.א. שי אחזקות וייעוץ בע"מ נ' איילון חברה לביטוח בע"מ, פסקה 12 (6.2.2020)).

כלל ההמצאה וחריג הידיעה – העברת נטל השכנוע במקרים של "צפייה יזומה" בהחלטות שיפוטיות במערכת "נט המשפט"

11. מגמות אלה חשובות הן ולא בכדי ציינה לאחרונה כב' הרשמת ש' עבדיאן, כי [...] עם ההתפתחות הטכנולוגית בכלל והטמעת מערכת 'נט המשפט' בפרט, יש צורך לשוב ולשקול את אופן החלתו של חריג הידיעה במקרים שבהם אין חולק כי בעל דין צפה בהחלטה שיפוטית במערכת 'נט המשפט' (בש"א 6155/19 פלוני נ' פלוני, פסקה 14 (16.6.2020) (להלן: עניין פלוני)). הנני מצטרף לעמדה זו אשר אומצה גם בפסיקותיהם של בית הדין הארצי לעבודה ובתי המשפט המחוזיים (ראו למשל, ע"ר 54295-12-17 (עבודה – ארצי) שוורץ נ' אנגל, פסקאות 17-21 (31.12.2018); ע"א 39189-10-19 (מחוזי – מרכז-לוד) קומפיוטסט ראשון לציון מערב 1999 בע"מ נ' דבת, פסקה 13 (20.2.2020); ת"א 40927-08-19 (מחוזי – ת"א) אביר נ' מדינת ישראל, פסקה 17 (9.12.2020)).

גם לעמדתי שלי אכן נדרשת חשיבה מחודשת בהקשר זה והרחבה משמעותית של אופן החלתו של חריג הידיעה בנסיבות של צפייה יזומה במערכת "נט המשפט". הרחבה זו צריכה לקבל את ביטויה, לשיטתי, בכלל דיוני אשר מעביר את נטל השכנוע – במקרה בו קיים תיעוד מפורש וחד-משמעי בדבר "צפייה יזומה" – לכתפי בעל הדין אשר טוען כי יש לדבוק בכלל ההמצאה חרף קיומה של צפייה יזומה בהחלטה.

במילים אחרות, במקרה הרגיל, הנטל להראות כי יש להחיל את חריג הידיעה מוטל על הטוען להחלתו (כך שאי-עמידה בנטל זה תוביל להחלת כלל ההמצאה). לעומת זאת, כאשר קיים תיעוד במערכת "נט המשפט" בדבר צפייה יזומה בהחלטה, יש מקום

להפוך את הנטל, במובן זה שהנטל להראות כי אין מקום להחיל את חריג הידיעה, בהתאם למבחנים שנקבעו בפסיקה, יוטל על בעל הדין שצפה באופן יזום בהחלטה השיפוטית, ואי-עמידה בנטל זה תוביל, ככלל, להעדפת חריג הידיעה תחת כלל ההמצאה. היפוך נטל זה מוצדק בעיני לנכח שיקולים מצטברים שונים עליהם אעמוד עתה.

א. השיקול הראייתי

12. ראשית, כלל המעביר את נטל השכנוע כאמור מוצדק בעיקר מטעמים ראייתיים. כפי שצוין לעיל, בעבר נרתעו בתי המשפט מלהחיל את חריג הידיעה ודומני כי אחת הסיבות המרכזיות לכך הייתה הקשיים הראייתיים המשמעותיים שהיו כרוכים בהוכחת עצם הידיעה, בנסיבות שבהן הידיעה הנטענת לא הותירה אחריה עקבות דוגמת ראייה כה משמעותית של תיעוד "צפייה יזומה" בהחלטה שיפוטית. למעשה, הפסיקה עמדה על קושי ראייתי זה עוד בשנת 1950 וראו לעניין זה הדברים שהובאו בעניין קיפניס (ציטוט מעמדת המיעוט בבית המשפט המחוזי באותו מקרה), לפיהם: "אם נקבל את [הטענה]... שאין צורך במסירת הודעה אלא מספיק שבאיזו צורה שהיא נודע לנאשם על מתן פסק-הדין, הרי יצטרך בית המשפט בכל פעם כשיוגש ערעור, לחקור ולשמוע עדויות על היום והמסיבות בהן נודע לנאשם על מתן פסק-הדין..." (שם, בעמ' 153-154; וראו גם רע"א 1890/00 מנורה איזו אהרון בע"מ נ' אוליצקי כריה (1990) בע"מ, פ"ד נד(2) 840 (2000), שם נתגלעה מחלוקת ראייתית בין הצדדים בשאלה אם פסק-הדין הובא לידיעתו של אחד מבעלי-הדין בשיחת טלפון ונפסק כי הכרעה בסוגיית הידיעה מחייבת בנסיבות אלה "[התדיינות] מיותרת לגבי תאריך הידיעה" (שם, בעמ' 844); כן ראו, ע"א 6842/00 ידידיה נ' קסט, פ"ד נה(2) 904, 912 (2001), שם צוין כי לצורך הכרעה בשאלת מירוץ הזמנים להגשת ערעור מן הראוי, ככלל להפעיל "מבחן פשוט וטכני" (שם, בעמ' 912); ולסקירה מקיפה של החלת חריג הידיעה בתקופה שקדמה להטמעת מערכת "נט המשפט" ראו גם, רוזן-צבי, בעמ' 248-255). כיום לעומת זאת, בעידן הדיגיטלי של מערכת "נט המשפט", הקשיים הראייתיים שניצבו בפני בתי המשפט בעבר לצורך הכרעה בשאלת החלת כלל ה"ידיעה" אינם קיימים עוד במלוא עוזם. זאת, בשים לב לכך שצפייה יזומה בהחלטה שיפוטית היא סוג מיוחד של "ידיעה", אותו ניתן לכנות "ידיעה דיגיטלית"; שהרי "ידיעה" מסוג זה מותרת אחריה במערכת "נט המשפט" ראייה פורנזית-ממוחשבת, מעין "טביעת אצבע" דיגיטלית, המלמדת על המועד המדויק שבו עיין בעל-הדין או מי מטעמו בהחלטה השיפוטית שניתנה בעניינו. הצפייה היזומה מקימה בנסיבות אלה מעין "חזקת ידיעה", ולא למותר לציין כי כל המידע העובדתי הסובב סביב צפייה זו – למעט עצם קיומה – עשוי להימצא אך בידי מי שצפה בהחלטה מיוזמתו ולא בידי בעל הדין שכנגד.

בנסיבות אלה, השיקול הראייתי מצדיק את היפוך הנטל במובן זה שבהינתן קיומה של צפייה יזומה כאמור ובשים לב להנחה שלפיה המידע העובדתי על אודותיה מצוי כמעט במלואו ברשות "הצופה" – אך הגיוני כי מי שמתועד שצפה בהחלטה הוא שיידרש להסביר מדוע אין להעדיף בעניינו את חריג הידיעה על פני כלל ההמצאה.

ב. שיקול סופיות הדיון בהקשר של מניין הימים להגשת הליך ערעורי

13. שנית, קביעת כלל המעביר את נטל השכנוע באשר לאי-החלתו של חריג הידיעה במקרה של צפייה יזומה בהחלטה (דהיינו, בהקשר של מניין הימים להגשת הליך ערעורי), מוצדקת גם מן ההיבט של עקרון סופיות הדיון. בהקשר זה ובמבט רחב יותר יש ליתן את הדעת על כך שכלל ההמצאה בדין הישראלי מתייחס בעיקרו לשני מצבים טיפוסיים מרכזיים – מניין הימים להגשת כתב הגנה או כתב תשובה לאחר הגשת כתב הטענות הראשון הפותח את ההליך (ראו, תקנה 19 לתקנות סדר הדין; תקנה 9(ב) לתקנות סדר הדין החדשות); ומניין הימים להגשת הליך ערעורי לאחר מתן החלטה שיפוטית (ראו, תקנה 402(א) סיפה לתקנות סדר הדין; תקנה 136(א) לתקנות סדר הדין החדשות), והוא מוחל לכאורה בשני המקרים באותו אופן. דהיינו, המבחינים להעדפת חריג הידיעה על פני כלל ההמצאה במקרים אלה הינם זהים בעיקרם. סבורני כי גם בהקשר זה יש מקום לחשיבה מחודשת שכן לא ניתן להתעלם משורה של הבדלים בולטים בין הפעולה הדיונית של הגשת כתב טענות ראשון הפותח את ההליך והמצאתו (שלאחריה מתחיל מירוץ הזמנים להגשת כתב הגנה), ובין הפעולה הדיונית של מתן פסק-דין והמצאתו (שלאחריה מתחיל מירוץ הזמנים להגשת הליך ערעורי).

14. כך, המהלך הדיוני של הגשת כתב טענות הפותח את ההליך הוא לעתים רבות מהלך "מפתיע" כלפי הצד שכנגד אשר עד להמצאת כתב הטענות הראשון לידיו אינו ער לכך שננקט נגדו הליך משפטי כלשהו. לעומת זאת, מתן פסק-דין אינו בגדר פעולה דיונית "מפתיעה" מבחינתם של בעלי הדין אשר ניהלו ביניהם הליך אדברסרי וציפו להכרעה בו (ובלבד שאין מדובר בפסק-דין שניתן בהיעדר הגנה). אכן, בעלי הדין אשר ניהלו ביניהם הליך יכולים היו לצפות לכך שבשלב כזה או אחר יינתן פסק-דין בעניינם, ואף אם ככלל לא ניתן לצפות את המועד המדויק שבו יינתן, ברי כי עצם העובדה שפסק-דין אמור להינתן בעתיד מחדדת כי לא מדובר באירוע דיוני מפתיע – במיוחד כשמדובר בשלב דיוני מתקדם שבו התיק הבשיל לכדי מתן פסק-דין (למשל, לאחר קיום הוכחות או הגשת סיכומים). בהמשך לדברים אלה יש לזכור, כי בניגוד לפעולה הדיונית של הגשת כתב הטענות הראשון הפותח את ההליך, אשר היא כשלעצמה אינה משנה

ככלל באופן סופי את המציאות העובדתית והמשפטית; הרי שהפעולה הדיונית של מתן פסק-דין מקרינה ומשליכה במישרין על עקרון סופיות הדיון, שכן בחלוף המועד להגשת ערעור על פסק-הדין הופך הוא לחלוט, אלא אם הוגש עליו ערעור במועד הקבוע בדין לכך. ככל שלא הוגש ערעור ופסק-הדין הפך חלוט, משתנה לעתים מצב הדברים העובדתי או המשפטי, באופן המשפיע לא אחת לא רק על הצדדים להליך אלא גם על צדדים שלישיים. ניתן לטעון, אפוא, בזהירות הראויה כי ההיצמדות הדווקנית למועד שבו הומצא פסק-הדין לצורך בדיקת המועד אשר עד אליו ניתן להגיש ערעור (כפי שקובע כאמור הדין בישראל), מערערת במידת מה תחת עקרון סופיות הדיון. כך, שהרי צדדים שלישיים להליך, אשר ערים למועד בו ניתן פסק-הדין אך אינם יודעים בהכרח מתי הוא הומצא לצדדים, לא יוכלו לדעת מהו המועד המדויק בו הפך פסק-הדין לחלוט. כמו כן, לעתים גם הצדדים לאותו הליך אינם ערים בהכרח למועד המדויק שבו הומצא פסק-הדין לצדדים אחרים, ועל כן אינם יכולים לדעת במידה של ודאות מוחלטת מהו המועד המדויק שבו יהפוך פסק-הדין שניתן בעניינם לחלוט ומאימתי יכולים הם להסתמך על סופיותו. בשני מובנים אלה נראה כי קיימת הצדקה רבה יותר להחלת כלל ההמצאה ביחס לפעולה הדיונית של הגשת כתב הטענות הראשון והמועד להגשת כתב הגנה לאחריו, מאשר להחלתו של כלל זה ביחס לפעולה הדיונית של מתן פסק-הדין והמועד להגשת ערעור לאחריו (להרחבה בעניין זה ראו גם באום וטבקה, בעמ' 163). יש בכך, לטעמי, כדי להשליך על מידת ההצדקה להעברת נטל השכנוע במקרים שבהם מדובר בצפייה יזומה בהחלטה שיפוטית, עת נבחן מניין הימים להגשת הליך ערעורי עליה.

15. נימוק זה מתיישב גם עם הדין החל בשיטות משפט אחרות. בדיקת המשפט המשווה מלמדת כי בדין הזר מוכרת גם מוכרת אבחנה זו בהחלתו של "כלל ההמצאה" ביחס לסוגים שונים של פעולות דיוניות, וניתן לומר בהכללה כי כלל ההמצאה חל בדין הזר ביחס למועד להגשת כתב הגנה (אשר לגביו יש לבחון את מועד המצאת כתב התביעה), אך לא ביחס למועד להגשת ערעור. מניין הימים להגשת ערעור על פסק-הדין אינו מושפע בשיטות משפט רבות מן המועד שבו הומצא מבחינה פורמלית למי מהצדדים, אלא מן המועד בו ניתן.

כך בארצות-הברית, קובעת תקנה 4(A)(1) לתקנות הפדרליות של סדרי הדין בערעור (Federal Rules of Appellate Procedure), כי ניתן להגיש הודעת ערעור בתוך שלושים ימים ממועד מתן פסק-הדין מושא הערעור (למעט בסוגי מקרים מיוחדים שבהם פרק הזמן להגשת הערעור הינו ממושך יותר). בהמשך לכך מוסיפה ומבחינה תקנה 77(D)(2) לתקנות סדר הדין האזרחי הפדרלי (Federal Rule of Civil Procedure) כי מועד המצאתו של

פסק-הדין אינו משפיע על המועד להגשת ערעור על פסק-הדין, וכלשון התקנה, "Time to Appeal not affected by lack of notice". יוער במאמר מוסגר כי תקנה אחרונה זו עוגנה בתקנות הפדרליות עוד בשנת 1946 כתגובת נגד לפסק-דין של בית המשפט העליון של ארצות-הברית בפרשת Hill v. Hawes 320 U.S. 520 (1944). באותה פרשה נקבע כי מניין הימים להגשת ערעור על פסק-הדין שניתן בהליך אזרחי יחל במועד בו נשלח פסק-הדין לצדדים על-ידי פקיד בית המשפט, ולא במועד מתן פסק-הדין (דהיינו, נקבע כלל פסיקתי הדומה במהותו ל"כלל ההמצאה" החל בישראל). ברם, מחוקק המשנה הפדרלי היה ער לבעייתיות שכלל זה מעורר בהיבט של עקרון סופיות הדיון, ולכן מצא מקום לבטלו (וראו גם דברי השופט Stone בעמדת המיעוט בפרשת Hill, אשר סבר כי עמדת שופטי הרוב "...disregard considerations of certainty and stability..."). למעשה, כיום בדין האמריקאי הפדרלי ניתן משקל למועד ההמצאה בעיקר בעת שנבחנת בקשה להארכת מועד להגשת ערעור (ראו, תקנה 4(A)(6) לתקנות הפדרליות של סדרי הדין בערעור שעניינה בקשות להארכת מועד להגשת ערעור; כן ראו פסק-דין של בית המשפט העליון של ארצות הברית בפרשת Bowles v. Russell, Warden 551 U.S. 205 (2007). אולם אין למועד ההמצאה נפקות "אוטומטית" לצורך בחינת המועד המקורי הקבוע בדין להגשת ערעור (ראו, Notes of Advisory Committee on Rules—1946 Amendment, הנלווים לתקנה 77(D)(2) Federal Rule 77(D): The "נ"ל). יוער כי על כלל זה נמתחה בארצות-הברית ביקורת (ראו, Ultimate Trap for the unwary, 52 J. Mo. B. 114 (1996) ובמדינות שונות בארצות-הברית אף נקבעו כללים הדומים במהותם ל"כלל ההמצאה" בשונה מהדין הפדרלי (כך למשל במדינת אוהיו קובעים כללי סדרי הדין בערעור כי אם פסק-הדין לא הומצא כדין בתוך שלושה ימים ממועד הינתנו יחל מניין הימים להגשת הערעור ממועד המצאתו של פסק-הדין ולא ממועד הינתנו; ראו, Ohio Appellate Rule 4(A); אך ראו מנגד את סדרי הדין במדינת קליפורניה הקובעים כי ניתן להגיש ערעור עד לחלוף שישים ימים ממועד המצאת פסק-הדין, ואולם אם פסק-הדין לא הומצא כדין ניתן להגיש ערעור עד 180 ימים ממועד מתן פסק-הדין, ללא קשר למועד המצאתו (ראו, CALIFORNIA CIVIL PROCEDURE IN A NUTSHELL, 476-474 (5TH ED., 2014). מכל מקום, חרף התפתחויות שונות אלה בדין המדינתי, הדין הפדרלי נותר על כנו והמועד להגשת ערעור בדין זה נמנה ממועד מתן פסק-הדין ולא ממועד המצאתו לצדדים.

גם באנגליה נקבע כלל דומה לזה שבארצות-הברית שלפיו מירוץ הזמנים להגשת הליך ערעורי מתחיל במועד מתן פסק-הדין ולא במועד המצאתו. כך, תקנה 52.12(A)(2) של ה-CIVIL PROCEDURE RULES 1998 האנגליות קובעת כי בעל דין המעוניין להגיש ערעור על פסק-הדין שניתן בעניינו רשאי להגיש הודעת ערעור עד לחלוף עשרים ואחד ימים מעת מתן פסק-הדין (אלא אם הערכאה הדיונית קבעה פרק זמן

אחר). תקנה זו מוסיפה ומאפשרת לבעל-דין לעתור להארכת מועד להגשת הערעור (וראו CIVIL PROCEDURE – A WHITE BOOK SERVICE, VOL.1 PARA. 52.12.13 (London, 2019 (Ed.), אך לא קיימת הארכת מועד "אוטומטית", כמו בישראל, הנובעת ממועד המצאה מאוחר למועד מתן פסק-הדין (לחריגים ספציפיים שנקבעו בהקשר זה בדין האנגלי ראו Practice Direction 52D, Para.3.3 וכן תקנות 52.8-52.11 ל-CPR).

וכך גם בקנדה, שם קובע סעיף 58(1) ל-Supreme Court Act כי ניתן להגיש ערעור או בקשת רשות ערעור בהתאם לחוק זה בחלוף שישים או שלושים ימים (בהתאמה "...after the date of the judgment appealed from". בעל דין שאיחר את המועד רשאי כמובן להגיש בקשה להארכת מועד לנקיטת ההליך הערעורי גם לאחר חלוף המועד (כפי שנקבע בסעיף 59 לחוק הנ"ל).

16. להשלמת התמונה חשוב לציין כי גם בדין הישראלי נקבע חריג יוצא דופן הקובע כי מניין הימים להגשת הליך השגה לא יחל ממועד המצאת פסק-הדין מושא ההליך אלא מן המועד בו הוא ניתן, וכוונתי היא להליך של בקשה לדיון נוסף על פסק-דין של בית המשפט העליון. תקנה 4 לתקנות סדר הדין בדיון נוסף, התשמ"ד-1984, קובעת כי בקשה לדיון נוסף תוגש תוך חמישה עשר ימים מיום מתן פסק הדין, וכי הרשם רשאי להאריך את המועד אם העותר הראה טעם מיוחד לכך. מניין הימים להגשת בקשה לדיון נוסף מתחיל אפוא ביום מתן פסק הדין, ולא ביום המצאתו, בין אם נכחו בעלי הדין כאשר ניתן פסק הדין ובין אם לאו (ראו זוסמן, בעמ' 874; בש"א 7155/06 בן יונה נ' אינסל (3.10.2006)). הפסיקה הבהירה כי כלל זה, החורג מ"כלל ההמצאה", נובע מייחודו של הליך הדיון הנוסף אשר "סוטה מן העיקרון של סופיות הדיון, עם מתן פסק הדין בערעור ויוצר נדבך שיפוטי נוסף" (ראו בש"א 6206/93 Her Majesty The Queen in right of Canada נ' ריינהולד (23.11.1993)). ההליך של בקשה לדיון נוסף מהווה אפוא חריג מיוחד לכלל הרגיל בסדרי הדין בישראל – הוא "כלל ההמצאה" – שלפיו מניין הימים להגשת ההליך הערעורי מתחיל במועד המצאת פסק-הדין ולא במועד הינתנו.

17. לסיכום נקודה זו: אכן – נקודת המוצא בדין הישראלי הינה כלל ההמצאה, כפי שקבע מפורשות מחוקק המשנה. זאת, בניגוד למדינות אחרות בעולם שבהן המועד להגשת הליך ערעורי נמנה ממועד מתן פסק-הדין ללא קשר לשאלה אם הומצא לצדדים, אם לאו, תוך שניתן להגיש בקשה להארכת מועד. ואולם, חרף נקודת מוצא זו של הדין בישראל לא ניתן להתעלם, מן העבר השני, מעקרון סופיות הדיון ומכך שיישום דווקני של כלל ההמצאה עשוי לעתים לכרסם בעקרון זה. ודוקו, ער אני לכך כי נימוק זה באשר לעקרון סופיות הדיון רלוונטי בעיקר למצב של מתן פסק-דין סופי בתובענה (או בערעור)

והגשת הליך ערעורי עליו, מאשר למצב של מתן "החלטה אחרת" והגשת בקשת רשות ערעור עליה, שכן גם לאחר חלוף המועד להגשת בקשת רשות ערעור ניתן, ככלל, לערער על החלטות הביניים שניתנו בהליך במסגרת הערעור על פסק-הדין הסופי. ברם, לעתים לא מעטות יש חשיבות בעת ניהול ההליך לשאלה מתי חלף המועד להגשת בקשת רשות ערעור. עמידה דווקנית על כלל ההמצאה מחדירה אלמנט מובנה של חוסר ודאות מסוים גם בהקשר זה.

מכל מקום, לעמדת, חשיבותו הרבה של עקרון סופיות הדיון צריכה להקריין ולהשליך אפוא גם על האפשרות לחרוג במקרים מתאימים מכלל ההמצאה ולהחיל תחתיו את חריג הידיעה. זאת, תוך מתן משקל ראוי כמובן גם לזכות הגישה לערכאות. הדברים נאמרים במבט רחב, אך יש להם כמובן נפקות (אולי מיוחדת) גם לגבי המקרה של צפייה יזומה, שהוא אולי המקרה המובהק ביותר של "ידיעה" בעידן הטכנולוגי שלאחר הטמעת מערכת "נט המשפט".

ג. שיקולי תום-לב

18. לבסוף, קביעת כלל המעביר את נטל השכנוע באשר להחלתו או אי-החלתו של חריג הידיעה, במקרה של צפייה יזומה, מוצדקת גם מן ההיבט של קידום תום-לב דיוני בהחלת סדרי הדין. אכן, האפשרות לבחון שיקולים הנוגעים לתום-לבם הדיוני של בעלי הדין לצורך העדפת "חריג הידיעה" – אינה חדשה עמנו. לא אחת נפסק בהקשר זה כי "חובת תום הלב הדיונית מחייבת בעל דין לנקיטת צעד דיוני על פי ידיעתו, גם בלא שקיבל המצאה כדין של הפסק" (עניין זקס, פסקה 7; כן ראו, עניין אבו עוקסה, פסקה 16). ואכן, דומה כי כאשר אין ספק שבעל הדין מודע למתן החלטה ונימוקיה מצויים בידיו, אך זו לא הומצאה לו כדין, אין באפשרותו לשבת בחוסר מעש ולשמור לעצמו את הזכות להשיג על החלטה לפרק זמן בלתי מוגבל (ראו, ע"א 8974/18 זינאתי נ' אוניברסל פרטס א.ב בע"מ, פסקה 9 (27.11.2019); כן השוו, בש"א 6682/20 שטיינבאום נ' אופק, פסקאות 10-12 (11.10.2020)).

19. סבורני כי שיקולים אלה המתמקדים בתום לבו הדיוני של בעל הדין שלגביו נטען כי ידע על פסק-הדין ועל תוכנו בטרם הומצא לו, מקבלים משנה תוקף כאשר נסיבות הידיעה הנטענת הינן צפייה יזומה בפסק-הדין במערכת "נט המשפט" ועמד על כך כב' השופט ד' מינץ בצינו כי "טענות בעל דין בדבר אי המצאת החלטה או פסק דין כדין, שעה שאין חולק כי צפה בה, מעוררות אי נוחות והדבר אכן עשוי לעלות לכדי חוסר תום לב דיוני [...]". (בש"מ 4446/19 ג. עופר יצור ושיוק בשר בע"מ נ' מקסימה

המרכז להפרדת אויר בע"מ, פסקה 9 (3.7.2019); כן ראו בש"א 8839/18 כהן נ' המאגר הישראלי לביטוחי רכב ("הפול"), פסקה 11 (19.12.2018). אף לא למותר לציין, במאמר מוסגר, כי תקנות סדר הדין החדשות, העתידות להיכנס לתוקף בתקופה הקרובה, מחייבות את בעלי הדין לנהוג בתום לב ובהגינות דיונית ולא לעשות שימוש לרעה בהליכי בית משפט (ראו עקרונות היסוד של התקנות המעוגנות בתקנות 3(ב) ו-4 לתקנות אלה; ראו גם עניין פלוני, פסקה 15), ולכך יש כמובן משמעות גם לצורך בחינת האפשרות של העדפת מועד הידיעה על פני מועד ההמצאה הפורמלי וכן לצורך העברת נטל השכנוע בהקשר זה.

סיכום

20. הסוגיה הדיונית שהתעוררה במקרה דנן הינה באילו תנאים יש להחיל את "חריג הידיעה" תחת "כלל ההמצאה", בנסיבות של צפייה יזומה בהחלטה שיפוטית באמצעות מערכת "נט המשפט", ועל מי מוטל נטל השכנוע לעניין זה. את גישתי בנדון ניתן לסכם כדלקמן:

ראשית, נקודת המוצא הינה כי כלל ההמצאה הוא הכלל המחייב בדין הישראלי וסטייה ממנו צריכה להישמר למקרים חריגים. אכן, "אין מדובר בהפיכת כלל ה'המצאה' לחריג, ואת חריג הידיעה לכלל" (עניין זקס, פסקה 7). מכאן, שבמקרה הרגיל הנטל להראות כי יש להחיל את חריג הידיעה מוטל על הטוען להחלתו, כך שאי-עמידה בנטל זה תוביל להחלת כלל ההמצאה. לעומת זאת, כאשר קיים תיעוד במערכת "נט המשפט" בדבר צפייה יזומה בהחלטה, יש מקום להפוך את הנטל, במובן זה שהנטל להראות כי אין מקום להחיל את חריג הידיעה, בהתאם למבחנים שנקבעו בפסיקה, יוטל על בעל הדין שצפה באופן יזום בהחלטה השיפוטית, ואי-עמידה בנטל זה תוביל, ככלל, להעדפת חריג הידיעה תחת כלל ההמצאה. זאת, בשים לב לכל השיקולים שנמנו לעיל ובעיקר לשיקול הראייתי. אכן, כאשר בעל דין צפה בהחלטה שיפוטית מיוזמתו וחרף מועד צפייה זה מבקש הוא להסתמך על מועד המצאה פורמלי מאוחר יותר, הרי שקמה הצדקה לדרוש ממנו הסברים מפורטים ונימוקים משכנעים לאי-החלתו של חריג הידיעה. אין די בהקשר זה בטענות לקוניות, ומצופה מאותו בעל דין לתמוך טענותיו בתצהירים מפורטים של כל הנוגעים בדבר ובאסמכתאות מתאימות.

חשוב להבהיר, כי אין ללמוד מדברים אלה כי יש לקיים חקירות מעמיקות ודיוני הוכחות מורכבים בנוגע לנסיבות הצפייה היזומה. במילים אחרות, אין הכוונה לנהל "משפט זוטא" בסוגיית ההמצאה או הידיעה. ודוקו, גם היום מתקיימים בערכאת הערעור

לא אחת בירורים עובדתיים הנוגעים למועד ההמצאה או למועד הידיעה. כך הוא הדבר, למשל, מקום בו בעל-דין טוען, בתצהיר, כי החלטה שהומצאה לו במנגנון "הודעה באתר" לא התקבלה בתיבת הדואר האלקטרוני שלו (השוו, רע"א 1153/20 פלונית נ' מכבי שירותי בריאות, פסקאות 8-9 (30.4.2020)). מכל מקום, העברת נטל השכנוע במקרה של "צפייה יזומה", אינה אמורה להפוך את הדיון העובדתי למורכב יותר בהשוואה למצב הקיים.

עוד יובהר כי השאלה אם יש להחיל את חריג הידיעה במקרה של צפייה יזומה, והאם בעל הדין שצפה בהחלטה עמד בנטל השכנוע בהקשר זה, צריכה להיבחן בהתאם למבחנים הנהוגים עמנו אשר פותחו בפסיקה, תוך מתן משקל למאפיינים הייחודיים של פעולת הצפייה היזומה. כך למשל יש לבחון שיקולי תום לב והשתק ושיקולים נוספים לרבות אלה הנוגעים לממד הזמן (וכפי שנפסק בהקשר זה, "בעל דין אינו רשאי להמתין בחוסר מעש ללא מגבלת זמן ... ככל שחולף פרק זמן גדול יותר למן מועד ידיעתו, יש לומר כי המתנתו נגועה בחוסר תום לב" (רע"א 7367/14 ברגר נ' סטריאן, פסקה 2 (19.4.2015); וראו והשוו: בש"א 4825/16 פלונית נ' פלונית (7.9.2016); בש"מ 1256/17 בן מוחה נ' עיריית נשר, פסקה 3 (22.8.2017); ע"א 1275/18 לוי נ' גרף, פסקה 2 (16.4.2018); בש"א 3311/19 פפר נ' שטרן (19.11.2019)). כמו כן, יש לבחון אם בעל הדין שצפה בהחלטה נקט הליכים כלשהם על בסיס פסק הדין כבר במועד בו נודע לו על אודותיו או אם הצד שכנגד שינה את מצבו לרעה בעקבות מצג שיצר לאחר מועד הידיעה (השוו, בש"א 8264/15 פלוני נ' פלוני, פסקה 3 (20.1.2016)).

מכל מקום, הנקודה החשובה לענייננו הינה כי במקרים שבהם מתועדת צפייה יזומה בהחלטה שיפוטית במערכת "נט המשפט", נכון יהיה לדרוש הסברים בהקשר זה מבעל הדין שביצע את הצפייה היזומה ולא מבעל הדין שכנגד. משמע, קמה הצדקה במקרה מסוג זה להיפוך נטל השכנוע, בכל הנוגע להחלתו (או אי-החלתו) של חריג הידיעה ולהעדפתו (או אי-העדפתו) על פני כלל ההמצאה. ככל שבעל הדין שצפה בהחלטה לא עמד בנטל זה, יהיה מקום, לשיטתי, להחיל את חריג הידיעה ולמנות את מניין הימים להגשת ההליך הערעורי ממועד הצפייה היזומה בהחלטה מושא ההליך.

מן הכלל אל הפרט

21. נשוב עתה אל נתוני ההליך שבכותרת. מדובר בבקשת רשות ערעור שהוגשה כנגד פסק-דין שניתן בבית המשפט המחוזי ביום 27.7.2020. נקודת המוצא היא כי פסק הדין הומצא למבקש כדין ביום 28.7.2020 (לכל המוקדם). החלת "כלל ההמצאה"

מובילה אפוא למסקנה כי בקשת רשות הערעור הוגשה שלושים ימים לאחר מועד המצאה זה (תוך התחשבות בימי הפגרה). ואולם, עדיין נשאלת השאלה אם יש להעדיף בענייננו את מועד הידיעה, על פני מועד ההמצאה. זאת, בהתחשב בכך שבמערכת "נט המשפט" מתועדת צפייה יזומה בפסק-הדין ביום בו ניתן (27.7.2020). העדפת מועד הידיעה, על פני מועד ההמצאה, לצורך מניין הימים להגשת ההליך, תוביל בענייננו אל המסקנה כי בקשת רשות הערעור הוגשה באיחור של יום אחד.

22. לאחר בחינת מכלול טענות הצדדים, לא מצאתי מקום בנסיבותיו של המקרה להעדיף את מועד הידיעה על פני מועד ההמצאה. אמנם, ספק אם הסבריו של המבקש באשר לנסיבות הצפייה היזומה (בדבר עובד אחר ממשרדו שצפה בהחלטה) עומדים בנטל השכנוע לעניין זה. זאת, בהתחשב בכך שהסברים אלה הוצגו באופן לקוני ולא מפורט ואף לא נתמכו בתצהיר. ברם, מן העבר השני יש ליתן משקל משמעותי לשלושת השיקולים המצטברים הבאים: ראשית, עד כה לא נקבע בפסיקה כי יש להפוך את נטל השכנוע בעת שנבחנת האפשרות להעדיף את חריג הידיעה על פני כלל ההמצאה; שנית, פער הזמנים בין מועד הצפייה היזומה למועד המצאת פסק-הדין הינו קצר ביותר ועומד על יום אחד בלבד; שלישית, לא התרשמתי כי התנהלותו של המבקש הייתה נגועה בחוסר תום-לב או נבעה מזלזול בסדרי הדין. שיקולים מצטברים אלה מטילים את הכף לאי-העדפת מועד הידיעה על פני מועד ההמצאה והמסקנה המתחייבת מכך היא כי בקשת רשות הערעור שבכותרת הוגשה במועד.

23. התוצאה היא אפוא כי בקשת הסילוק נדחת. יובהר כי יתר טענותיהם הנוספות של המשיבים בגדר בקשת הסילוק (לרבות לעניין משמעות העובדה שבקשת רשות הערעור הוגשה "ברגע האחרון" וכי טענות המבקש אינן מתיישבות עם הלכות שניתנו על ידי בית המשפט העליון) - אין מקומן בשלב הדיוני הנוכחי, בטרם הופקד העירבון ובטרם הוחלט אם בקשת רשות הערעור מצריכה תשובה, וטענות המשיבים בהקשר זה שמורות להם. לנוכח דחיית בקשת הסילוק יימשך הטיפול בהליך כסדרו והמבקש יפקיד את העירבון עד ליום 3.1.2021 שאם לא כן יירשם ההליך לדחייה ללא צורך בהודעה נוספת. בנסיבות העניין לא ייעשה צו להוצאות.

ניתנה היום, ו' בטבת התשפ"א (21.12.2020).

רון גולדשטיין, שופט

ר ש ם